

DISICON

**KONFERENCIJA NA TEMU
DEZINFORMACIJA**

**10 DECEMBAR, 2019
PRISTINA, KOSOVO**

UVOD

Dezinformacije snažno prete integritetu demokratskih procesa širom sveta. Uz porast korišćenja društvenih mreža i interneta, kao glavnog izvora informacija, politički dialog se ubrzano premešta na online platforme. U velikom broju zemalja, mogućnost da se građani uključe u smislenu i slobodnu diskusiju na online platformama, nalazi se pod ozbiljnom pretnjom.

Da bi bolje razumeli implikacije, izazove i potencijalne preventivne radnje za suzbijanje dezinformacija, NDI Kosovo je pokrenu različite programske aktivnosti, sa ciljem da stupi u kontakt sa ključnim donosiocima odluka, kako bi mogao uspešno analizirati trenutno stanje procesa širenja informacija na Kosovu. DISICON će ponuditi međusektorsku platformu za diskusiju, koja ima za cilj da ispita kako se dezinformacije manifestuju na Kosovu i podstakne napore za prevenciju i suzbijanje širenja online dezinformacija.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

NALAZI IZ ISTRAŽIVANJA NACIONALNOG DEMOKRATSKOG INSTITUTA

U skladu sa širim društvenim trendovima, politički diskurs širom sveta premestio se na internet. Ovom transformacijom, više nije moguće uzeti zdravo za gotovo da su informacije na kojima se temelji politički diskurs zasnovane na činjenicama koje nemaju nikakve primese zle namere. Dezinformisanje je vid štetnog govora, definisan kao lažne ili netačne informacije koje se namerno stvaraju ili šire sa izričitom namerom da obmanjuju i nanesu štetu, uglavnom iz političkih, finansijskih, psiholoških ili društvenih pobuda. Autoritarne vlade i neliberalni akteri, između ostalog, preneli su dezinformisanje i na oblast interneta, razvijajući niz tehnika za brzu proizvodnju i širenje informacija u široj javnosti, i na taj način ugrozili politički diskurs baziran na činjenicama i tačnim informacijama. U današnjem kontekstu, svaki pokušaj negovanja zdrave i progresivne demokratije mora podrazumevati zajedničke napore da se zaštiti integritet informativnog okruženja.

Sve zemlje širom sveta, uključujući i Kosovo, susreću se sa dezinformisanjem koji predstavlja pretnju po održivi i zdrav politički diskurs. Kremlj je podržao proksi kampanju dezinformacije u regionu, a njegovi naponi mogli bi se dalje proširiti i na Kosovo.¹ Imajući u vidu doskorašnju istoriju nestabilnosti i sukoba u zemlji, s obzirom na duboke stranačke podele i dugotrajne etničke tenzije, Kosovo i njegovi građani mogu biti akutno podložni dezinformisanju.

¹. Informacije dobijene iz kongresne rasprave, koja se može naći ovde: Polyakova, Alina. "US Efforts to Counter Russian Disinformation and Malign Influence." (Nastojanja SAD za suzbijanje ruskog dezinformisanja i zlonameranog uticaja) Brookings. Brookings, 10. jul 2019. <https://www.brookings.edu/testimonies/u-s-efforts-to-counter-russian-disinformation-and-malign-influence/>

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

INFORMATIVNO OKRUŽENJE NA KOSOVU

Kvalitativan proces mapiranja informativnog okruženja na Kosovu koji je NDI sproveo marta 2019. godine, utvrdio je postojanje snažnog domaćeg tržišta za dezinformisanje. Kroz razgovore sa ključnim akterima iz političkih stranaka, građanskog društva, medija, tehnološke industrije i vlade došlo su do saznanja da politički akteri iz svih oblasti koriste novinske portale kao lokacije za širenje dezinformacija i redovno proizvode dezinformacije u pokušaju da ostvare političke koristi kratkog veka i poljuljaju biračko telo. Novinari, koji se uglavnom suočavaju sa ograničenim mogućnostima za ostvarivanje zarade, kreiraju novinske članke koristeći inflamatorne poruke političkih stranaka kao sredstvo za obezbeđivanje brzog prihoda. Kosovo takođe pati od komparativno netransparentne medijske industrije, gde novinari i novinske organizacije nisu u obavezi da objavljuju detaljne izveštaje o finansiranju. Ovakva nepredvidivost, zajedno sa nedovoljno finansiranom regulatornom agencijom i naučno neutemeljenim dokazima koji sugerišu da se novinari redovno suočavaju sa uznemiravanjem i zastrašivanjem, predstavlja osnovu za dezinformisanje, koje bi zlonamerni akteri mogli iskoristiti kao svoje oružje za destabilišuće ciljeve. Sa pozitivne strane, obrasci korišćenja informacija među biračkim telom otkrivaju visok nivo pluralizma medijskih izvora i razuman nivo medijske fluentnosti.

Procena je takođe pokazala da su kvalitet i kvantitet vesti proizvedenih na Kosovu na srpskom jeziku ograničeni i stvaraju neusklađeno informativno okruženje između etničkih kosovskih Albanaca i kosovskih Srba. To podrazumeva da postoje dva efikasna dezinformaciona fronta koja bi trebalo razmotriti i suzbiti kako bi se u potpunosti obuhvatilo informativno okruženje na Kosovu.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

ISTRAŽIVAČKA METODOLOGIJA

Nakon procene koja je realizovana marta 2019. godine, NDI je sproveo tri dodatna nivoa istraživanja kako bi dobili kompletnu sliku o dezinformacionom okruženju na Kosovu. Po raspisivanju vanrednih parlamentarnih izbora oktobra 2019. godine, NDI je angažovao američku firmu kako bi analizirali podatke sa Twittera, Facebooka i internet medija kako bi se identifikovale političke poruke u periodu predizborne kampanje. Ovo kvantitativno istraživanje imalo je za cilj monitorisanje javno dostupnih sadržaja hiljade korisnika društvenih medija i stotine internet stranica kako bi se utvrdilo bilo kakvo prisustvo botova ili namerno izmišljenih vesti i pratilo kako su identifikovane dezinformacije kružile preko monitorisanih javnih naloga i stranica. Kao dopuna ovom procesu, NDI je vršio interno praćenje tradicionalnih medija, uključujući njihove online portale i naloge na društvenim medijima, posebno prateći dokazano dezinformišuće priče i njihov put iz društvenih ka tradicionalnim medijima. Na osnovu analize više od 2800 objava na društvenim medijima i novinskih članaka, NDI je procenio kvalitet informacionog okruženja tokom izbornog perioda, sa fokusom na ulogu koju su ugledni mediji i stranke imali, i istražujući kako potencijalno poreklo dezinformacija, tako i posledice po širi politički diskurs. NDI je ove napore pratio kvalitativnim ispitivanjima javnog mnjenja kroz seriju od 12 fokus grupa sa učesnicima iz šest regiona, iz zajednice kosovskih Albanaca i kosovskih Srba. Ovo istraživanje nastojalo je da utvrdi medijsku upotrebu i pismenost biračkog tela, kao i kako dezinformacije utiču na političke namere.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Ova četvorostruka metodologija omogućila je da se shvati kosovsko dezinformaciono okruženje, uključujući jasne primere dezinformacija upotrebljenih u izbornom periodu da bi se poljuljalo biračko telo, mada su priroda i učestalost dezinformacija značajno varirali shodno jeziku sadržaja.

- **Sve političke stranke bile su mete napada dezinformacija u vestima na albanskom jeziku tokom izbornog perioda.** Iz različitih izvora na albanskom jeziku koji su praćeni tokom kampanje svi slučajevi dezinformisanja i manipulisanja sadržajem dogodili su se u kontekstu političkog sukobljavanja između različitih stranaka koje su se kandidovale na izborima. Praćenje medija na albanskom jeziku vršilo se prvenstveno na Facebooku i na internet portalima, jer je upotreba Twittera bila minimalna. Istraživanje je identifikovalo mnogobrojne slučajeve foto-montaža, članaka, ispitivanja javnog mnjenja i video zapisa čiji je cilj bio da iznesu klevete na račun kandidata za premijera i njihove stranke ili da posebno promovišu jednu stranku. Zabeleženi su propagandni napadi na gotovo sve stranke i kandidate, posebno protiv Kadrija Veselija, Vjose Osmani i Albina Kurtija.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

- **Dezinformisanje u izbornom periodu nije bilo rezultat dobro koordinisane kampanje ili nije usmereno ka samo jednom cilju. Neki slučajevi mogu verovatno predstavljati primere pogrešnog informisanja - lažne ili netačne informacije čiji cilj nije da nanesu štetu - proistekle iz novinarstva lošeg kvaliteta, uključujući ograničenu proveru činjenica.** Interno praćenje NDI-a otkrilo je da je pregršt internet portala ili Facebook stranica bilo početni izvor dezinformacija, uprkos tome što su neke priče naširoko podeljene na drugim platformama i stranicama na albanskom jeziku. Mnoge stranice koje su bile izvor dezinformacija bile su ili zvanično stranačke ili su kvazi pripisivane posebno jednoj stranci. Na primer, Horizonti24 i Ngjarjediotre bile su stranice koje su objavljivale dezinformacije protiv određenih političkih stranaka. Mnoge od njih sadržale su neke osnovne indikacije da predstavljaju izvore dezinformacija, poput administratora koji nemaju registrovane adrese ili imaju adrese u stranim zemljama (Francuska, Austrija, Sjedinjene Države) ili menjanje imena stranice u kratkom vremenskom periodu. Međutim, bilo je malo naznaka o korišćenju automatskih botova za potrebe dezinformisanja za proizvodnju ili širenje dezinformacija, a takođe bilo je malo naznaka da je bilo otvorene i koordinisane kampanje dezinformisanja pod pokroviteljstvom jednog stranog subjekta. Ovi nalazi su u skladu sa inicijalnim dijagnostičkim istraživanjem NDI-ja u vezi sa pojavom dezinformisanja u medijima na albanskom jeziku pre samog praćenja izbora. Ovo istraživanje je pokazalo da je dezinformisanje uglavnom vođeno ljudskim faktorom i da po svemu sudeći uključuje novinare koji se suočavaju sa ekonomskim poteškoćama, a takođe ističe relativno niske domaće troškove stvaranja dezinformacija.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

- **Procena informacionog okruženja iz izvora informisanja na srpskom jeziku otkrila je zabrinjavajuće slučajeve, uključujući koordinisane pokušaje dezinformisanja koji nose rizik da podstaknu etničke tenzije.** U skladu sa kvalitativnim istraživanjima o tome kako kosovski Srbi konzumiraju svoje vesti, Twitter se posebno ističe kada govorimo o formiranju informativne slike. Tokom perioda kampanje, istraživanje je identifikovalo nekoliko otvorenih pokušaja širenja lažnih priča koje su u potpunosti bile stranački pristrasne. Dve glavne teme izmišljenih vesti i fotografija skoncentrisane su na pokušaje iniciranja međuetničkih nesuglasica, poput „razotkrivanja“ bez ikakvih dokaza da su se ekstremističke kosovsko-albanske grupe pripremale da izvrše masovno nasilje nad kosovskim Srbima na severu nakon izbora i tvrdnje da su članovi stranaka etničkih Srba koje nisu u sastavu Srpske liste tajno podrivali interese kosovskih Srba radi svoje lične dobiti. Pokušaji su bili znatno otvoreniji i koordinisaniji, a svaki slučaj dezinformisanja je ukazivao na koherentan plan realizovan u određenu svrhu. Dok su mnogi internet portali sa sedištem u Srbiji identifikovani kao ključni izvori originalnog dezinformacionog sadržaja, automatizovana analiza identifikovala je priliv novih Twitter naloga, baziranih u Srbiji, koji su nastali nakon ostavke premijera Ramuša Haradinaja i raspuštanja Skupštine. Istraživanje je otkrilo da je stotine Twitter naloga objavljivalo informacije o izborima nekoliko puta dnevno, a da je jedna trećina ovih naloga bila automatizovana. Stručna analiza ukazala je na opsežnu upotrebu botova. Upotreba botova takođe podrazumeva da je određeni subjekat namerno utrošio resurse kako bi posebno povećao vidljivost sumnjivih i zapaljivih članaka među kosovskim Srbima i stvorio osećaj da se „stvarno“ razgovara oko ovih namerno izmišljenih tema.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

Imajući u vidu ove nalaze, podjednako je važno shvatiti podložnost građana dezinformacijama i njihov stav prema dezinformacijama.

- **Kako učesnici kosovski Albanci tako i učesnici kosovski Srbi u fokus grupama NDI-a istakli su da su izvori koje su uobičajeno koristili za informisanje privrženi kanalima koji su imali najviše dezinformacija.** Većina kosovskih Albanaca navodi da koriste Facebook i online portale da se iz njih informišu, dok se kod kosovskih Srba beleži mnogo veća tendencija da koriste Twitter i izvore informisanja sa sedištem u Srbiji.
- **Uprkos ovoj povezanosti, fokus grupe su pokazale da učesnici koji su koristili izvore informisanja na oba jezika, imaju jasno shvatanje kako izgleda dezinformacija.** Učesnici fokus grupa povezali su obmanjujuće naslove i klik-bejtove kao alarm za dezinformacije, što je posebno značajno jer su oba ova elementa bile karakteristike većine slučajeva dezinformacija primećene tokom perioda kampanje. Ispitanici su takođe pokazali sposobnost da dovedu pod znak pitanja integritet izvora vesti prilikom dešifrovanja da li je neki članak lažan ili ne. U fokus grupama, kosovski Srbi sa severa bili su relativno bolji u identifikovanju dezinformacija od kosovskih Srba iz Gračanice.
- **Uprkos ovim pozitivnim nalazima, fokus grupe su otkrile da su učesnici manje imuni na dezinformacije nego što to sami misle.** Svi učesnici su imali više poteškoća da identifikuju naprednije ili sofisticiranije slučajeve dezinformisanja, kao što su montirani video snimci, što ukazuje da postoji još prostora za poboljšanja, kako bi se povećala otpornost javnosti na dezinformacije. Učesnici, naročito žene

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

koje vesti uglavnom dobijaju putem interneta, nisu uvek bile u stanju da prepoznaju verodostojne izvore informacija i podložne su dezinformacijama.

- **Istraživanje sprovedeno u fokus grupama pokazalo je da je dezinformisanje u izbornim kampanjama bilo neuspešno u smislu uticaja na namere birača.** Uprkos tome što su Samoopredeljenje i Demokratski savez Kosova bili meta obmanjujućih, montiranih priča koje su često podrazumevale ozbiljne pojave vredne osude, ove stranke su ostvarile najbolji rezultat na izborima. Međutim, fokus grupe su otkrile da je posebno teško suprotstaviti se dezinformisanju koje se vrši na rodnoj osnovi, koje samo dalje ojačava postojeće rodne stereotipe, što može dodatno umanjiti političko učešće žena.
- **Građani Kosova su veoma zabrinuti oko dezinformisanja i žele da vide da njihovi lideri preduzmu mere da ga spreče.** Osvrćući se na pitanje dezinformacija, mnogi učesnici fokus grupa izrazili su pesimizam u vezi sa budućnošću; učesnici su dezinformaciju smatrali „štetnom” i veruju da se ona koristi da bi se ljudi odvratili od svakodnevnih briga - korupcije, obrazovanja, zapošljavanja. Učesnici iz zajednice kosovskih Srba bili su posebno zabrinuti da dezinformacije mogu predstavljati stvarne pretnje po ličnu bezbednost, imajući u vidu da proizilaze iz ranjivosti zajednice sa stanovišta međuetničkog konflikta. Svi učesnici izrazili su jasnu želju da se preduzmu mere da se stavi tačka na dezinformisanje, dok su kosovski Srbi dodali da je ovo istovremeno i najhitnije. Oni su pozvali kosovsku vladu i medije da sprovedu konkretne mere za rešavanje dezinformisanja, radi zaštite njenih demokratskih sistema i javnih debata.

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

PODRŽAVANJE INFORMATIVNOG INTEGRITETA NA KOSOVU

Imajući u vidu gore navedeno, Kosovo treba da usmeri zajedničke napore da se spreči dalje dezinformisanje i njegov štetan uticaj na demokratski diskurs Kosova. Rizici koje nosi nepreduzimanje nikakvih radnji po dezinformisanje su znatni. Kosovske etničke podele i podeljene navike korišćenja medija podrazumevaju da bi koordinisana kampanja dezinformisanja mogla ponovo da inicira etnička neprijateljstva. Političke stranke koje nastavljaju da koriste dezinformisanje u svojim zalaganjima da dobiju političke poene kratkog veka, najverovatnije će rezultirati javnošću koja je sve više dovedena u zabludu sposobnošću političkog aparata da adekvatno zabeleži frustracije i reši njihove brige. Ranjivost građana prema dezinformacijama, posebno iz sofisticiranih i koordinisanih kampanja dezinformisanja, može ugroziti napredak Kosova kada govorimo o njegovom liberalnom demokratskom napretku i težnjama za članstvo u evroatlantskim institucijama.

Trenutno se mogu preduzeti koraci da se izgradi otpornost kosovskog informativnog okruženja i suzbiju budući napori za dezinformisanjem. Formiranjem javnosti sa visokim nivoom medijske pismenosti i imajući u vidu pluralitet medijskih izvora, lideri Kosova u građanskom društvu, vladi, političkim strankama i medijima, moraju se okupiti kako bi sprečili ponudu i potražnju dezinformacija, istovremeno identifikujući efikasan odgovor prema počiniocima. Svaki od ovih elemenata ima svoju ulogu u rešavanju ovog problema na Kosovu - od političkih stranaka, koje moraju preuzeti obavezu da izbegnu da koriste dezinformacije protiv političkih protivnika; građanskog društva koje mora saradivati sa medijima na proveru činjenica i osiguravanju integriteta izveštavanja; vlade i skupštine, koje mogu razmotriti instituciona-

DEZINFORMISANJE NA KOSOVU

Ine i pravne mehanizme koji će podržati ove napore. Samo zajedničkim radom, oni mogu promovisati kritičku analizu među građanima i međuetničko pomirenje kako bi izgradili otpornost na dezinformacije koje samo još više pogoršavaju etničke tenzije ili promovišu nasilje. U ovom trenutku, od velike je važnosti posvećenost i odgovarajuća strategija za sprečavanje dezinformacija na Kosovu a smanje izazova koje demokratija nosi mora obuhvatiti sve aktere koji doprinose kosovskom informacionom okruženju, uključujući tehnološku i medijsku zajednicu, političke stranke, zakonodavnu i izvršne grane vlasti, organizacije građanskog društva i šire biračko telo.

Ovaj izveštaj i istraživanje Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) na Kosovu omogućeni su podrškom Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID). Mišljenja izneta u ovom dokumentu pripadaju njegovim autorima i ne odražavaju nužno gledišta USAID-a, ili bilo koje pojedinačne, gorenavedene organizacije.

Autorsko pravo © Nacionalni demokratski institut 2019. Sva prava zadržana. Delovi ovog rada mogu se umnožavati i/ili prevoditi u nekomercijalne svrhe, pod uslovom da je NDI označen kao autor datog materijala i da mu se dostave primerci bilo kog prevoda.

DNEVNI RED

09:30 - 10:00 Registracija učesnika

10:00 - 10:20 Uvodno obraćanje

Shari Bryan, zamenica predsednika Nacionalnog demokratskog instituta (NDI)

Philip S. Kosnett, ambasador Sjedinjenih Američkih Država na Kosovu

10:20 - 10:30 Rezultati NDI istraživanja

Ova sesija obuhvata predstavljanje ključnih podataka NDI istraživanja koje je imalo za cilj analizu širenja informacija tokom perioda kampanje za opšte izbore na Kosovu, održanih oktobra 2019. godine. Uz podršku kompanije za analizu društvenih mreža, sa sedištem u SAD-u, NDI je sproveo monitoring širokog spektra javnih naloga na Facebook-u i Twitter-u, sa ciljem otkrivanja ranih znakova korišćenja različitih tehnika za širenje dezinformacija. Takođe je sprovedena i pojedinačna analiza na više platformi, sa ciljem da se utvrdi kako su različiti akteri širili dezinformacije na „novim platformama“, Twitter-u i Facebook-u, širenjem poruka sa svojih umreženih naloga sa drugim relevantnim platformama koje koristi biračko telo na Kosovu. Kao završni deo, NDI je sproveo niz fokus grupa kako bi kvalitativno ispitao percepcije i raspoloženje biračkog tela, kao i kakav su uticaj imali preklapanje širenja izbornih informacija i pokušaja širenja dezinformacija na birače.

Valon Kurhasani, programski direktor Nacionalnog demokratskog instituta na Kosovu

10:30 - 12:00 Panel diskusija I

DNEVNI RED

Demokratija i politički procesi pod pretnjom: Na koji način dezinformacije prete integritetu informacija?

Fokus na digitalne dezinformacije eksponencijalno je porastao jer su dezinformacije korišćene kako bi se uticalo na bitne političke procese i na demokratske vrednosti širom sveta. Povećana upotreba tehnologije u širenju informacija predstavlja izazov za građane da shvate šta su činjenice a šta su lažne informacije, i kako da na osnovu toga donesu svoje odluke i ostvare svoje demokratsko pravo. Ovaj uvodni panel će razmatrati podložnost dezinformacijama, posebno u osetljivim demokratskim društvima koja su više izložena ovakvim pretnjama. Panelisti će pružiti okvir u kojem će se razmatrati dezinformacije, kako bi se ispitali načini na koje dezinformacije utiču na integritet informacija u političkim procesima.

Otvaranje panela i moderator: Agron Bajrami, glavni urednik Koha Ditore

Panelisti: Dorka Takacsy, analitičar Političkog kapitalnog instituta

Miroslava Sawaris, istraživač na Institutu za globalnu sigurnosnu politiku

Matt Bailey, viši savetnik - Inovacije i tehnologija u demokratskim procesima, NDI

12:00 - 12:30 Disi-story: Dezinformacije u Srbiji: Uticaj i posledice

Marko Ivković, direktor Nacionalnog demokratskog instituta u Srbiji

12:30 - 13:30 Pauza za ručak

13:30 - 14:00 Disi-Story: Naučene lekcije iz Severne Makedonije

Filip Chaparoski, menadžer programa Nacionalnog demokratskog instituta u Severnoj Makedoniji

DNEVNI RED

14:00-14:30 Uticaj dezinformacija na srpsku zajednicu na Kosovu

Ova sesija će dati pregled vesti kosovskih medija na srpskom jeziku. Panelisti će diskutovati i ilustrovat nivo izloženosti dezinformacijama kao i posledice dezinformacija po srpsku zajednicu.

Otvaranje panela i moderator: Jovana Radosavljević, izvršna direktorica NGO Nova društvena inicijativa

Panelisti:

Goran Avramović, glavni urednik Radio Televizije KIM

Darko Dimitrijević, glavni urednik Radio Televizije Goraždevac

14:30 - 16:00 Panel diskusija II

Izgradnja rezistentnosti u doba dezinformacija

Ova sesija će istražiti kako odgovoriti na političke i društvene uticaje dezinformacija u novim demokratijama. Panelisti će govoriti o ulozi institucija u kreiranju politika za jačanje demokratske otpornosti na pojavu dezinformacija. Ispitaće ulogu političkih stranaka, medija i civilnog društva u otklanjanju ranjivosti u informacionom okruženju, kao i izgradnji strategije o prevenciji i suzbijanju dezinformacija. Koristiće se primeri sa nedavnih opštih izbora na Kosovu, kako bi se ilustrovale različite vrste dezinformacija, koje su prisutne na Kosovu i kako bi se pokrenula diskusija o konkretnim koracima koju su potrebni za suzbijanje i sprečavanje ove pojave.

DNEVNI RED

Otvaranje panela i moderator: Fitore Rexhepi, urednik RTK

Panelisti:

Besnik Bislimi, potpredsednik Samoopredeljenja

Lutfi Haziri, potpredsednik Demokratskog saveza Kosova

Memli Krasniqi, potpredsednik Demokratske partije Kosova

Ardian Gjini, potpredsednik Alijanse za budućnost Kosova

The image features a solid purple background. In the top right and bottom left corners, there are abstract, organic shapes in a lighter purple shade. Within these shapes, there are smaller, solid-colored elements: a teal shape and a yellow circle in the top right, and a teal shape and a yellow circle in the bottom left. The word "GOVERNICI" is centered in the middle of the page in a yellow, uppercase, sans-serif font.

GOVERNICI

SHARI BRYAN

Potpredsednica Nacionalnog demokratskog instituta

Shari Bryan je potpredsednica Nacionalnog demokratskog instituta (NDI). Gđa Bryan se aktivno bavila pravom, međunarodnim razvojem i spoljnim poslovima još od 1988. godine. Sprovodila je procene stanja na terenu i procene uspešnosti misija u više od 30 zemalja.

Tokom njene NDI karijere odigrala je značajnu ulogu u promovisanju programa za demokratsku pomoć u Africi; kreirala je i organizovala projekte za finansiranje političkih stranaka; upravljanje i suzbijanje HIV/AIDS i osnaživanje uloge skupštine u nadzoru rada izvršne vlasti. Pre nego što se pridružila NDI, gđa Bryan je radila kao advokat u Palau, na teritoriji pod UN zaštitom. Takođe je radila kao advokat u Vladi SAD, a radila je i u Američkoj agenciji za međunarodni razvoj (USAID).

PHILIP S. KOSNETT

Ambasador Sjedinjenih Američkih Država na Kosovu

Philip Kosnett - Ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Republici Kosovo. Ambasador Kosnett je pre toga obavljao dužnost zamenika šefa misije, a nakon toga vršio dužnosti otpravnika poslova u Turskoj u periodu 2016.-2018. godine. Veći deo karijere ambasadora Kosneta je usmeren na saradnju u oblasti međunarodne bezbednosti i političkog pomirenja. Služio je kao zamenik šefa misije u Uzbekistanu i na Islandu; na političkim, političko-vojnim i privredno-trgovinskim pozicijama u Avganistanu, Iraku, Kosovu, Holandiji, Japanu i Turskoj. U Vašingtonu je radio na pozicijama u biroima Stejt departmenta za evropske

poslove, borbu protiv terorizma, vojno-političke poslove, istraživanje i obaveštajne aktivnosti, kao i u 24-časovnom operativnom centru Stejt departmenta. Ambasador Kosnet je višestruki dobitnik Superior Honor i Meritorious Honor nagrada Stejt departmenta koje se dodeljuju za izuzetne zasluge i izuzetnu službu. Dobitnik je medalje Sekretarijata odbrane za izuzetnu civilnu službu, kao i medalju Departmana Americke vojske za izuzetnu civilnu službu. Kosnet je 1982. diplomirao na Harvardu, a onda je radio kao dizajner igara u New York i kao nastavnik u Japanu, pre nego što je započeo svoju karijeru u međunarodnim odnosima.

VALON KURHASANI

Direktor programa Nacionalnog demokratskog instituta

Valon Kurhasani je programski direktor u Nacionalnom demokratskom institutu (NDI) na Kosovu. On već više od 17 godina radi u oblasti osnaživanja demokratskih sistema i civilnog društva. Takođe je ideo NDI regionalnog programa “Inicijative političkih partija” koji radi na osnaživanju i podršci liderima političkih partija na Zapadnom Balkanu.

Valon predaje na katedri Političkih nauka, Univerziteta u Londonu, Riinvest College, u okviru LSE akademskog programa. Diplomirao je na Univerzitetu u Prištini, u oblasti Javne administracije i političkih nauka, dok je svoj master završio u oblasti Menadžmenta i javnih politika na Univerzitetu u Londonu.

AGRON BAJRAMI

Glavni urednik Koha Ditore

Agron Bajrami postao je urednik Koha Ditore u septembru 2004. godine, nakon 10 godina rada u Koha Media kompaniji, u oblasti uredništva i novinarstva. G. Bajrami je takođe pisao i za američke, nemačke i francuske novine, kao i za novine u regionu (Severna Makedonija, Albanija, Crna Gora, Slovenija i Srbija).

Od 2003. godine on je deo Komisije za razvoj politika u novinarstvu i TV izveštavanju, kojom predsedavaju Erhard Busek i Ellen Mickiewicz. G. Bajrami je član borda Udruženja novinara Kosova, kao i član borda Medijske organizacije za Južnu i Istočnu Evropu (SEEMO). G. Bajrami je 1991. godine diplomirao na Fakultetu umetnosti, Univerziteta u Prištini.

DORKA TAKACSY

Analitičar Političkog kapitalnog instituta

Dorka Takacsy je diplomirala Međunarodni biznis u Biznis školi u Budimpešti, na Jules Verne, Picardy Univerzitet, a diplomirala Međunarodne odnose, na Univerzitetu Centralne Evrope. Pored toga, gđa Takacsy je studirala na Pushkin State Language Institute u Moskvi i George Mason Univerzitetu u Vašingtonu. Svoje profesionalno iskustvo je stekla, između ostalog, na National Defense Univerzitetu u Vašingtonu, kao i u Evropskom parlamentu. Na svojim doktorskim studijama, ona se fokusirala na autoritativne uticaje u regionu Centralne i Istočne Evrope, sa posebnim akcentom na Ruski uticaj u ovom regionu.

MIROSLAVA SAWARIS

Istraživač na Institutu za globalnu bezbednosnu politiku

Miroslava Sawaris je istraživač u Komunikacionom timu, na GLOBSEC Policy Institutu.

Ona je ekspert za analizi informacija i kampanja za širenje dezinformacija, sa posebnim fokusom na uticaj ovih kampanja u okviru izbornog procesa i funkcionisanja demokratskih institucija u Evropi. Posebno kada je u pitanju Visegrad grupa.

MATT BAILEY

Viši savetnik za upotrebu inovacija i tehnologije u demokratskim procesima

Matt Bailey radi kao viši savetnik za upotrebu inovacija i tehnologije u demokratskim procesima pri NDI-u, gde se bavi različitim pitanjima kao što su pokušaji dezinformacija, sajber-bezbednost i inovacije na lokalnom nivou.

Pre nego što je počeo raditi u NDI, g. Bailey je radio u Kancelariji glavnog službenika za informatorska pitanja (SAD), u dva mandata. Dok je radio u Beloj kući, g. Bailey je učestvovao u pokretanju prve ikada inicijative za otvorenu i javnu bazu podataka o zakonodavnim inicijativama, što je dovelo do njegovog uključenja u Open Government Partnership i postavljanja na funkciju predsedavajućeg timom koji je to sprovodio. G. Bailey je završio master studije na Georgetown Univerzitetu, u oblasti Engleske književnosti.

MARKO IVKOVIĆ

Direktor Nacionalnog demokratskog instituta u Srbiji

Marko Ivković je direktor Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) u Srbiji. G. Ivković je, pre Srbije, radio za NDI Moskvu i NDI Kijev, a takođe je podržava NDI programe na Balkanu i u Evroaziji više od 10 godina. G. Ivković nadgleda pružanje NDI podrške političkim partijama, civilnom društvu, izbornim posmatračkim misijama, kao Skupštini Srbije, kako bi se osnažila politička raznolikost, zakonodavni proces i izborni proces. Pored ovoga, g. Ivanović nadgleda rad NDI regionalnog programa koji ima za cilj da pomogne političkim partijama i građanima da identifikuju i upoznaju javnost sa različitim pokušajima dezinformacija i propagande, kako bi se osnažili demokratski trendovi na Balkanu.

FILIP CHAPAROSKI

Menadžer programa Nacionalnog demokratskog instituta u Severnoj Makedoniji

Filip Chaparoski je Viši programski menadžer u NDI Severna Makedonija, sa više od 15 godina iskustva u radu sa civilnim društvom, medijima, Skupštinom i izbornim procesima. G. Chaparoski je radio na organizovanju debata kandidata za predsedničke, parlamenratne i lokalne izbore. Takođe je radio na organizovanju velikih kampanja za slobodne i fer izbore. G. Chaparoski je veliki zagovarač učešća građana u procesu donošenja odluka i radio je na podizanju kapaciteta u preko pedeset inicijativa i društvenih pokreta, sa ciljem da se pokrenu teme za opšte dobro. G. Chaparoski je diplomirao na Schiller International Univerzitetu, a svoj master je završio na Sussex Univerzitetu, u oblasti Evropskih studija.

FITORE REXHEPI

Urednik

Fitore Rexhepi je urednik i voditelj TV emisije 'Imazh', koja se emituje na Radio televiziji Kosova (RTK).

Gđa Rexhepi radi kao urednik i prezenter na RTK od 2004. godine. Gđa Rexhepi je diplomirala na Univerzitetu Priština, u oblasti političkih nauka i master studije u oblasti međunarodnih odnosa.

BESNIK BISLIMI

Potpredsednik Samoopredeljenja

Besnik Bislimi je podpredsednik Samoopredeljenja (LVV). G. Bislimi je bio poslanik u Skupštini Kosova u periodu od 2014. – 2016. godine. Studirao je na Makroekonomiju na Univerzitetu u Zagrebu, u period od 1990. – 1994. godine.

Svoje doktorske studije iz oblasti Makroekonomije je završio 2005. godine, na Freiberg Univerzitetu. Takođe je proveo 4 meseca na Georgia State Univerzitetu, studirajući razvoj politika.

LUTFI HAZIRI

Potpredsednik Demokratskog saveza Kosova

Lutfi Haziri je gradonačelnik opština Gnjilane i potpredsednik Demokratske lige Kosova (LDK). G. Haziri je i bio poslanik u jednom mandatu. Takođe je bio Zamenik Premijera i Ministar za kulturu, omladinu i sport, kao i Ministar za lokalnu administraciju. Takođe je, 2006. godine, bio i predsedavajući komisije za tehničke pregovore sa Srbijom. G. Haziri je diplomirao menadžment na Organization for Security and Co-operation, EU. Takođe ima niz sertifikata sa Georgetown Univerziteta, Colorado Univerziteta i United States Institute of Peace (USIP), kao i niz priznanja dodeljenih od strane različitih lokalnih i međunarodnih organizacija.

MEMLI KRASNIQI

Potpredsednik Demokratske partije Kosova

Memli Krasnići je predsednik političkog odbora PDK i potpredsednik Demokratske stranke Kosova (PDK). G. Krasnići je prethodno bio Ministar za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj (2014.-2017.), kao i Ministar za kulturu, omladinu i sport (2011-2014). Diplomirao je na fakultetu političkih nauka i javne uprave, na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini i magistrirao iz oblasti međunarodnih odnosa na London School of Economics and Political Science (LSE). Krasnići je na postdiplomskim studijama u Centru za Albanske studije Instituta za istoriju u Albaniji.

ARDIAN GJINI

Potpredsednik Alijanse za budućnost Kosova

Ardian Gjini je gradonačelnik opštine Đakovica i potpredsednik Alijanse za budućnost Kosova (AAK). G. Gjini je bio poslanik Skupštine Kosova od 2007.-2014.

Godine, a takođe je bio i Ministar za životnu sredinu i prostorno planiranje. Magistar je Međunarodnih odnosa i evropskih studija na Kent Univerzitetu u Canterbury.

GORAN AVRAMOVIĆ

Glavni urednik radio televizije KIM

Goran Avramović je rođen u Kragujevcu. Od 2013. godine g. Avramović je glavni urednik Radio televizije KIM.

On je dopisnik za više regionalnih i lokalnih magazina, kao što su Svetlost, Pogledi, Fakk, Glas juga, Politika i drugi. G. Avramović je takođe dopisnik za RTS, TV B92, TV PINK, TV FOX, TV AVALA, FRANCE 24 i TV 5 (FRANCE). G. Avramović je diplomirao Organizacione i kompjuterske sisteme.

JOVANA RADOSAVLJEVIĆ

Direktor Nove Društvene Mreže

Jovana Radosavljević je izvršna direktorica Nove društvene inicijative (NSI). Ima iskustva u nadgledanju izbora na Kosovu i podršci spoljnih mirovnih kampanja u Srbiji. Ranije je radila u nevladinoj organizaciji 'Building Bridges Shift'. Radila je i kao novinar i voditelj na MIR televiziji.

Gđa Radosavljević je TLP programski saradnik i magistrirala je na međunarodnim studijama na Univerzitetu Denver, sa fokusom na rešavanje konflikata i međunarodni razvoj.

DARKO DIMITRIJEVIĆ

Glavni urednik Radio Televizije Goraždevac

Darko Dimitrijević je glavni urednik Radio televizije Goraždevac. Pre nego što je došao na ovu poziciju, g. Dimitrijević je bio glavni reporter za Radio televizije Goraždevac. Takođe je bio i član borda Asocijacije novinara Kosova.

Pored toga je radio kao dopisnik za različite novinske agencije iz regiona, a takođe je podržavao rad različitih, manjih novinskih kuća na Kosovu. U slobodno vreme, g. Dimitrijević je često sarađivao i podržavao rad različitih nevladinih organizacija. G. Dimitrijević je diplomirao žurnalistiku na Univerzitetu u Beogradu.

Disicon rečnik

Osnove razumevanja poremećaja informacija

Informacijski poremećaj² sastoji se od tri različite vrste poremećaja: ne tačno/ne istinito informisanje, dezinformacije i zloćudno informisanje.

Netačne informacije ažne informacije koje se razmenjuju ali nemaju nameru da nanesu štetu.³ **Netačne informacije = lažne informacije + greška**

Dezinformacije ažne informacije koje se svesno razmenjuju da bi se izazvala šteta⁴
Dezinformacije = lažne informacije + namera da nanese šteta

Zloćudne informacije razmenjuju se istinske, verodostojne informacije da bi se nanela šteta, najčešće tako što se informacije koje je trebalo da ostanu u sferi privatnog života objavljuju u javnoj sferi.⁵ **Zloćudne informacije= istinite informacije+ namera da se nanese šteta**

Botovi su računari na društvenim medijima kojima upravljaju kompjuterski programi i osmišljeni su za kreiranje objava, i mogu se koristiti za širenje pogrešnih narativa.⁶

Provera izvora vs Provera činjenica

Provera izvora: procenjuje izvor koji je prvi stvorio sadržaj ili ga prvi podelio, kako bi se procenila verodostojnost informacija.⁷

Provera činjenica: je procena činjenica u tekstu, vestima, govoru itd. kako bi se procenilo da li su te činjenice tačne.⁸

² Council of Europe. (2017) "Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making". <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

³ Council of Europe. (2017) "Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making". <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

⁴ Council of Europe. (2017) "Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making". <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

⁵ Council of Europe. (2017) "Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making". <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

⁶ Howard, P. N. & K. Bence (2016) Bots, StrongerIn, and Brexit: Computational Propaganda during the UK-EU Referendum, COMPROP Research note, 2016.1, <http://comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/89/2016/06/COMPROP-2016-1.pdf>

⁷ Wardle, C. (2017). Information Disorder. 'Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking'. <https://rm.coe.int/information-disorder-report-version-august-2018/16808c9c77>

⁸ Cambridge Dictionary

